

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ

АРХЕОЛОГІЯ
І ДАВНЯ ІСТОРІЯ
УКРАЇНИ

Випуск 1 (14)

2015

КИЇВ

НАУКОВА СЕРІЯ — ЗАСНОВАНА У 2010 Р.

ВИДАЄТЬСЯ РАЗ НА ПІВРОКУ

OLVIO.

IN MEMORIAM

V.V. KRAPIVINA

АРХЕОЛОГІЯ І ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Наукова серія з проблем археології та давньої історії

Серія присвячена публікаціям досліджень з археології та давньої історії України. Висвітлюються питання соціально-економічного розвитку та культурних зв'язків населення України у кам'яному та мідно-бронзовому віках, сторінки з історії киммерійців та скіфів, матеріальна та духовна культура античних греків у Північному Причорномор'ї, етногенез та рання історія слов'ян, розвиток давньоруських міст і сіл. Видаються нові археологічні матеріали, розвідки з історії археології та архівні джерела.

Для археологів, істориків, краєзнавців, учителів історії, студентів історичних факультетів, усіх, хто цікавиться давньою історією України.

Серия посвящена публикациям исследований по археологии и древней истории Украины. Освещаются вопросы социально-экономического развития и культурных связей населения Украины в каменном и медно-бронзовом веках, страницы по истории киммерийцев и скифов, материальная и духовная культура античных греков в Северном Причерноморье, этногенез и ранняя история славян, развитие древнерусских городов и сел. Издаются новые археологические материалы, разведки по истории археологии и архивные источники.

Для археологов, историков, краеведов, учителей истории, студентов исторических факультетов, всех, кто интересуется древней историей Украины.

A series is devoted to publications of investigations on archaeology and ancient history of Ukraine. Questions of social and economic development and cultural relations of the population of Ukraine in the Stone and Copper-Bronze Age, pages of Cimmerian and Scythian history, material and spiritual culture of antique Greeks in Northern Black Sea Coast, ethnogenesis and early history of Slavs, development of the Ancient Russian cities and villages are under observing. New archeological records, survey on history of archaeology and archival sources are being published.

This series is intended for archeologists, historians, regional specialists, teachers of history, students of historical departments and for all who is interested in ancient history of Ukraine.

Засновник та видавець

Інститут археології
Національної академії наук
України

Свідectво
про реєстрацію ЗМІ
КВ № 17659-6509Р
від 29.03.2011

Адреса редакції:

Україна, 04210, Київ 210,
просп. Героїв Сталінграда, 12
Тел.: (+380-44) 418-61-02
Факс: (+380-44) 418-33-06
E-mail: gorbantenko@gmail.com

Затверджено до друку

Вченою радою
Інституту археології
НАН України
06.11.2014, протокол № 7.

Усі матеріали рецензовано

Дизайн серії:

С.А. Горбаненко

Рисунки:

авторські

Комп'ютерна верстка:

Є.В. Пичкур

Усі права застережено.

Передрук можливий
зі згоди редакції
та авторів статей

ISSN 2227-4952

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ТОЛОЧКО П. П.

академік НАН України

СКОРИЙ С. А.

(головний редактор)

доктор історичних наук, професор

ГОРБАНЕНКО С. А.

(відповідальний секретар)

кандидат історичних наук

ІВАКІН Г. Ю.

член-кореспондент НАН України

КРИЖИЦЬКИЙ С. Д.

член-кореспондент НАН України

МОЦЯ О. П.

член-кореспондент НАН України

ЗАЛІЗНЯК Л. Л.

доктор історичних наук, професор

ОТРОЩЕНКО В. В.

доктор історичних наук, професор

КУЛАКОВСЬКА Л. В.

кандидат історичних наук

ПЕТРАУСКАС О. В.

кандидат історичних наук

ПОТЄХІНА І. Д.

кандидат історичних наук

САМОЙЛОВА Т. Л.

кандидат історичних наук

СОН Н. О.

кандидат історичних наук

© ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ, 2015

Підписано до друку 06.11.2014. Формат 60 × 84/8.

Гарн. Century Schoolbook. Папір офс. Друк офс. Ум.-друк.
арк. 36,3. Обл.-вид. арк. 38,8. Тираж 300 екз.

Видавець Олег Філюк. 07300, м. Вишгород, вул. Дніпровська 3Б, кв. 97.

Свідectво Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Серія ДК № 4506 від 18.03.2014 р.
rusfondukr@yandex.ru

Друк: ФО-П Поліщук О.Ф.

Свідectво суб'єкта видавничої справи ДК № 2142 від 31.03.2005.

07400, м. Бровари, вул. Незалежності, 2, кв. 148.

© Видавець Олег Філюк, тиражування, 2015

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие

IN MEMORIAM V.V. KRAPAVINA

Памяти В.В. Крапивиной

Список работ В.В. Крапивиной

Фототека. Валентина Крапивина и мы

Крапивина В.В. Ольвия и сарматы

ОЛЬВИЯ

Крыжицкий С.Д. Архитектурно-строительные остатки в береговом клифе Ольвии (1966-1968, 1970, 1972 гг.)

Буйских А.В. О датировке бронзолитейной мастерской в южной части Ольвии

Пуклина О.О. Скляні модіолуси з Ольвії

Котенко В.В. Посуд Херсонеса Таврійського, знайдений в Ольвії

Braund David. Olbia in the Roman empire: some observations on Neronian evidence

Николаев Н.И. О датировке ольвийского декрета IosPE. I². 34 в честь Никерата Папиева

Иванчик А.И. О некоторых поддельных надписях Северного Причерноморья

Папанова В.А., Ляшко С.Н. Весовые гири из пригородных усадеб Ольвийской хоры V-IV вв. до н.э.

CONTENTS

---

6 Foreword

IN MEMORIAM V.V. KRAPAVINA

---

8 Memory Valentina Vladimirovna Krapivina

11 *List of works* by V.V. Krapivina

21 *Photo library.* V.V. Krapivina and We

32 *Krapivina V.V.* Olbia and Sarmatians

OLBIA

---

37 *Kryžickij S.D.* The architecturally-building rests in coastal breakage of Olbia (1966-1968, 1970, 1972)

93 *Bujskikh A.V.* On the dating of bronze casting workshop in the southern part of Olbia

113 *Puklina O.A.* Glass modioluses from Olbia

119 *Kotenko V.V.* Ware of Tauric Chersonesos found in Olbia

131 *Braund David.* Olbia in the Roman empire: some observations on Neronian evidence

137 *Nikolaev N.I.* About the dating of the olbian decree IosPE. I². 34 in honor of Nikeratos Papiev

147 *Ivantchik A.I.* Some Fake Inscriptions from Olbia and Tyras

158 *Papanova V.A., Lyashko S.N.* Weight dumbbells of Olbian chora's suburban estates of the Vth -IVth centuries BC

- Ивченко А.В.* Подбойные погребения в дромосах земляных склепов некрополя Ольвии 164 *Ivchenko A.V.* Graves in the walls of dromos of the ground crypts on the Olbia necropolis
- Смирнов О.И., Шевченко Т.М.* Про дослідження некрополя Ольвії у 1901 році 174 *Smirnov O.I., Shevchenko T.M.* About the study of the necropolis of Olbia in 1901
- Снитко І.О., Гребенников В.Б.* До історії дослідження некрополів хори Ольвії VI–III ст. до н.е. 179 *Snytko I.A., Grebennikov V.B.* The history of research necropolis choirs of Olbia VI–III centuries BC
- Каряка О.В.* До історії організації робіт Ольвійської археологічної експедиції у 1930 р. 190 *Karjaka A.V.* To the history of the organization of work of the Olbian expedition in 1930
- Хомчик М.А., Качура М.В.* Лапідарій у Національному історико-археологічному заповіднику «Ольвія» НАН України 199 *Homchik M.A., Kachura M.V.* Lapidarium at the National Historical and Archaeological Reserve “Olbia” NAS of Ukraine

БЕРЕЗАНЬ

- Крутилов В.В., Бондаренко Д.В.* Керамические обжигательные печи Борисфена середины VI в. до н.э. (по материалам раскопок 2011-2013 гг.) 205 *Krutilov V.V., Bondarenko D.V.* Ceramic kilns from Borysthene of the middle of VI c. BC (based on excavations of 2011-2013)
- Шейко І.М.* Світильники з вертикальними ручками-петлями з Ольвії та Борисфену 217 *Sheiko I.M.* Lamps with vertical handle-loops from Olbia and Borysthene
- Хмелевский Д.Н.* Свинцовые изделия из материалов участка “Т” Березанского поселения 223 *Hmelevskiy D.N.* Lead wares from a plot “T” of Berezan settlement
- Чистов Д.Е., Ильина Ю.И.* Новые данные о Березанском поселении классического периода 230 *Chistov D.E., Ilyina Ju.I.* New evidence on the Berezan Settlement in the Classical period
- Смирнов Л.И.* Погребения эпохи средневековья из раскопок участка «ГШ» на о. Березань в 2007-2012 гг. 251 *Smyrnov L.I.* Burials of the Middle Ages from the excavation site “PH” on the island Berezan in the 2007-2012

BORYSTHENES

VARIA

- Толстикова В.П.* О времени основания и архитектурной среде раннего Пантикапея по материалам новейших раскопок 256 *Tolstikova V.P.* About the foundation and architectural environment of early Panticapaeum (based on the latest excavations)
- Молев Е.А., Молева Н.В.* Святылище у восточной крепостной стены в боспорском городе Китее 264 *Molev E.A., Moleva N.V.* The Sanctuary at the East fortress wall in the Bosphorian city Kyta
- Винокуров Н.И.* Центральное помещение 4 ранней цитадели городища Артезиан в Крымском Приазовье 271 *Vinokurov N.I.* The central room №4 of an early citadel of settlement Artezian at the Crimean Azov sea region
- Масленников А.А.* Каменное ядро из Крымского Приазовья 295 *Maslennikov A.A.* Stone ball from the Crimean Azov Sea coast
- Вахтина М.Ю., Столяренко П.Г.* Склеп № 4 эллинистического некрополя Порфмия 298 *Vahatina M.Yu., Stolyarenko P.G.* Crypt № 4 from the Hellenistic necropolis Porfmia
- Скряжинская М.В.* Развитие историографии в Боспорском царстве 308 *Skryjinskaya M.V.* The development of historiography at Bosphoran Kingdom
- Копылов В.П.* Надгробия из Елизаветовского историко-культурного комплекса 316 *Kopylov V.P.* Gravestones from Elizavetovskoye Historical-Cultural Complex

VARIA

- Новиченкова М.В.* Детали щита Scutum позднереспубликанского времени из святилища у перевала Гурзуфское Седло **321** *Novichenkova M.V.* Details of an oval Republican Scutum Shield from a sanctuary Gurzufskoe Sedlo
- Чехович А.Г.* Ремесленные votives двух зольников поселения Глубокой Пристань **328** *Chekhovich O.G.* Handicraft votives from two ash-hills of Glubokaya Pristan
- Малюкевич А.В.* Молога – сакральный центр поздних скифов Буджака **333** *Malyukevych O.V.* Mologa sacred center of the late Scythian Budjak
- Бруяко И.В.* Нестандартные комплексы в погребальном обряде населения городища Картал раннего железного века **359** *Bruyako I.V.* Non-standard funerary complexes in the burial ritual of population of Kartal hillfort in Early Iron Age
- Самойлова Т.Л.* Редкий расписной сосуд эллинистического времени из Тирас **371** *Samoylova T.L.* Rare painted vessel of Hellenistic period from Tyras
- Охотников С.Б.* Дельта Дуная и остров Змеиный в письменных и археологических источниках **376** *Ohotnikov S.B.* Danube Delta and the Zmeinyi (Snake) Island in written and archaeological sources
- Діденко С.В.* До питання про верхню хронологічну межу світлоглиняних вузькогорлих амфор типу Шелов D **385** *Didenko S.V.* On the issue of the chronology of the narrow-necked light-clay amphorae of the Shelov Type D

ИСТОРИЯ НАУКИ

- Гаврилюк Н.А.* К истории экономики Ольвии – историография проблемы **394** *Gavrylyuk N.A.* To the history of the economy of Olbio – historiography of problem
- Тункина И.В.* К биографии профессора Бориса Васильевича Варнеке: Новые архивные материалы **414** *Tunkina I.V.* To the Biography of Professor Boris Vasil'evich Warneke: New Archival Data
- Гаркуша Н.В.* Деятельность С.И. Гайдученко (к истории археологических исследований в Херсонской губернии) **422** *Garkusha N.M.* An activity of S. I. Gaidychenko (to the history of archaeological researches at the Kherson province)
- Кузьміщев О.Г.* Е.Р. фон Штерн – дослідник античної археології Північного Причорномор'я (кін. XIX – поч. XX ст.) **430** *Kuzmischev A.G.* E.R von Stern researcher of ancient archeology in Northern Black Sea region (late XIX - beg. XX century)
- Буйских С.Б.* Древние некрополи: нравственные аспекты исследования **438** *Buyskykh S.B.* The ancient necropolises: ethical aspects of research
- 447 Our authors**
- 450 List of abbreviations**

HISTORY of SCIENCE